

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM – LUDOVIKA

Hadtudományi Doktori Iskola

TÉZISFÜZET

Csutak Zsolt

**Az ezredfordulós amerikai republikánus elnökök világképének vizsgálata
kül- és biztonságpolitikájuk alakításában**

című doktori (PhD) értekezésének ismertetése

Témavezető:

Dr. Kaiser Ferenc

egyetemi docens

Társtémavezető:

Dr. Magyarics Tamás

professor emeritus

Budapest, 2024

TARTALOMJEGYZÉK

1.A TÉMA AKTUALITÁSA ÉS A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA	2
2.HIPOTÉZISEK ÉS KUTATÁSI CÉLOK.....	3
3.KUTATÁSMÓDSZERTAN.....	4
4. A TÉZIS RÖVID ÖSSZEGZÉSE.....	7
5.A TÉZIS TARTALMI KERETÉNEK FOGLALATA	8
6.ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK	13
7.AJÁNLÁSOK ÉS A KUTATÁSI EREDMÉNYEK FELHASZNÁLHATÓSÁGA.....	16
8.A SZERZŐ TÉMÁBA VÁGÓ PUBLIKÁCIÓINAK JEGYZÉKE.....	18
9.AZ ÉRTEKEZÉS SZERZŐJÉNEK SZAKMAI-TUDOMÁNYOS ÉLETRAJZA	21

1.A TÉMA AKTUALITÁSA ÉS A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA

A dolgozat témájának aktualitása sok szempontból örökérvényűnek is tekinthető, nemcsak a magyar és külföldi szakmabeli elemzők, hanem laikus, külső szemlélők, vagy akár politikai döntéshozók számára is. Nevezetesen, hogy milyen világnézetű eszmék vagy vallásos hitrendszerek bírhatnak befolyással, meghatározó erővel a legfőbb politikai és katonai döntéshozókra, esetünkben az amerikai republikánus elnökökre és tanácsadóikra ?

Magyarország ezernyi szállal és mintegy másfél milliós amerikai magyar diaszpórával is kötődik az Amerika-központú nyugati civilizációhoz, gazdasági övezethez és védelmi szövetséghez, vagyis a Nyugat érdekszférájához. Ilyen módon még inkább fontos a magyar szemlélő számára a tengerentúli események, folyamatok feltérképezése illetve az ottani politikai, társadalmi jelenségek, és kulturális trendek jellemzőinek mélyebb megismerése és megértése. Az amerikai politikai viszonyrendszer és eszmevilág megértése a jelenlegi (2024-es) „vitatható” minőségű magyar-amerikai diplomáciai kapcsolatrendszer és hazánk geopolitikai helyzetének értékelése szempontjából is fontos. Hasonlóképpen, retrospektív történelmi visszatekintésből a hidegháborús, illetve 20. századvégi közép-európai politikai átalakulási folyamatok megértése is kvázi hiábavaló küldetésnek tűnhet az amerikai kül-, és biztonságpolitikai összefüggések ismerete nélkül.

Előjáróban kijelenthetjük, hogy teljesen másképp alakult volna a hidegháború utolsó korszaka és egész Közép-Kelet Európa sorsa Magyarországgal együtt, Reagan elnök karakán kommunizmus és szovjetellenessége illetve személyes jellemvonásai akárcsak idősebb Bush elnök sajátos konzervatív eszmeisége és realista külpolitikája nélkül.¹ E tekintetben érdemesnek tartom megjegyezni, hogy a tézis témájában és elméleti megközelítésének kontextusában a hazai szakirodalomban nem született hasonló jellegű és mélységű elemzés a vizsgált amerikai elnökök vonatkozásában.

¹ Erre következtetésre jutott sok prominens politikus és elemző a régiókból ld. SCHMIDT Mária (szerk.) : *Egy vidéki srác a gonosz birodalma ellen. Ronald Reagan 1911-2001.*Budapest: XX.Század Intézet, 2011., ill. SCHMIDT Mária (szerk.) : *Európa szerencséje. George H.W.Bush az USA 41.elnöke.*Budapest: XX.Század Intézet, 2012.

2.HIPOTÉZISEK ÉS KUTATÁSI CÉLOK

Tézisem eszmei alapvetése, kiinduló pontja, hogy mindazok a kulcsfontosságú jelentőségű történések, mint a bilaterális nagyhatalmi nukleáris leszerelés, Reagan elnök csillagháborús terve, szabadságharca a „gonosz birodalma” ellen, illetve idősebb Bush elnök „új amerikai világrendje” és világpolitikai rendezése, tulajdonképpen nem jöhettek volna létre, és nem alakíthatók volna az eseményeket az amerikai elnökök pragmatista, ugyanakkor vallásos világképe, sajátos eszmeisége, és mindezen tényezőkből fakadó döntéseik nélkül. Az ezredforduló meghatározó eseményei, ifjabb Bush elnök újjászületett keresztény hite és neokonzervatív külpolitikai eszmeisége jelentős mértékben befolyásolták, meghatározták az Egyesült Államok és a világ nemzetközi viszonyainak alakulását.

Ugyancsak megvizsgálom a nagypolitikai újoncnak, ellenfelei által csak botrányhősnek számító Donald J. Trump washingtoni színrelépését és politikai elképzeléseit, illetve a döntések mögött meghúzódó személyes eszmei beágyazódásokat és politikai paradigmarendszert.

E sajátos eszmék és politikai koncepciók közvetett, avagy közvetlen hatásának kimutatása és közös eredőinek feltárása képezi a dolgozat fő tárgyát, az amerikai kül-, és biztonságpolitikai döntések, kormányzati dokumentumok kontextusában. Amint a tézis olvasása során kiderül, ez jóval összetettebb és szerteágazóbb feladatnak bizonyult majd, mint ahogy azt a hipotézisek megfogalmazása érzékelteti.

H1.: Elsődleges hipotézisem bizonyításához, miszerint bizonyos vallásos gyökerű eszmék (mint például, puritán eredetű messianizmus és küldetésstudat, „új Sion”, a „fénylő város a hegyen”) lényeges befolyással bírtak a vizsgált amerikai elnökök világképére, döntéseik háttérének vonatkozásában megvizsgálom a kiválasztott amerikai elnöki megnyilatkozásokat, elemezni fogom a legfontosabb idevágó kül-, és biztonságpolitikai szövegeket, stratégiai elképzeléseket.

A hipotézis mentén az alábbi kérdésekre keresek majd választ:

- 1) kimutatható-e bármilyen világnézetű, esetleg vallásos gyökerű eszme jelenléte a vizsgált döntéshozók életében, politikai aktaiban, valamint meghatározó fontosságú kül-, és biztonságpolitikai stratégiáiban direkt vagy közvetett módon ?
- 2) Ha bizonyíthatóan léteznek ilyen nagyhatású *ideák*, melyek azok és honnan eredeztethetők ?

A tézis végén a fenti feltevéseimre pozitív megerősítő válaszokkal, bizonyítható evidenciákkal szolgállok.

H2.: Második hipotézisem szerint különösképpen az amerikai republikánus elnökökre jellemző küldetés és kiválasztottságtudat jelentős mértékben meghatározta politikai cselekvésterveiket és elképzeléseiket, amelyek a gyakorlatban is megmutatkoztak a kormányzati stratégiai tervekben és döntésekben egyaránt. Habár e feltételezés számos esetben a Demokrata párti amerikai elnökök esetében is igazolható lenne (Ld. Wilson, F.D. Rooseveltt vagy akár John F. Kennedy) ugyanakkor területi és tematikus okokból kizárólag csak a kiválasztott századvégi republikánus párti elnököket fogom vizsgálni. A tézis során megismertetem és betekintést nyújtok a kiválasztott amerikai politikai döntéshozók tetteit meghatározó legfontosabb eszmék világába, vagyis politikai filozófiájuk megnyilvánulási formáiba és az ott feltárt összefüggések mentén bizonyítom feltevésem helytálló voltát.

A H2 hipotézis mentén az alábbi célok és kérdések megválaszolása lesz az analitikus vizsgálat elsődleges célkeresztjében:

- 1) Milyen behatással, szereppel bírt az amerikai polgári hitvallás, pszeudo-vallásos küldetésstudat eszmerendszere a kiválasztott amerikai elnökök szakpolitikai döntései esetében?
- 2) Milyen módon és mértékben valósulhatott meg bizonyos (vallásos illetve világi) eszmék gyakorlattá alakulása a washingtoni politikacsinálás miliójében, az elnökök személyén és hivatalán keresztül ?

3.KUTATÁSMÓDSZERTAN

Az elemzés elméleti jellegénél fogva a doktori dolgozatban elsődlegesen politika és eszmetörténeti összehasonlító dokumentumelemzésekkel, a nemzetközi kapcsolatok és biztonsági tanulmányok dimenziójába tartozó viszonyrendszerekkel, illetve hadtudományos jellegű tartalomelemzéssel foglalkozom. Mindezek összeadódnak és egymásra is hatással bíró tényezők, az interdiszciplináris jellegű társadalomtudományi elemzésekre igencsak jellemző módon.

A dolgozat végére válaszokkal szolgállok és bizonyító erejű összefüggéseket tárok fel többek között annak a világraszóló amerikai teljesítmény háttéréről és sokat hangoztatott kérdésről is,

hogy miképp válhatott a hosszú 20. század „Amerika évszázadává”² (sokak szerint a 2001. szeptember 11-i terrortámadás jelentette korszakválasztó pontig) az izolacionizmusukra oly büszke amerikaiak igyekezete és egyéb visszahúzó tényezők ellenére?

Az induktív forráskritika és elemzés mentén megvizsgálom és bizonyítom, hogy az amerikai társadalomra jellemző polgári hitvallás (*American civil religion*³) és teológiai alapú vallásosság jellemző és befolyásos tényezőnek bizonyult a vizsgált republikánus amerikai elnökök életében és politikai munkásságában egyaránt, amely nem tekinthető mellékes hatalmi tényezőnek a politikai eszmetörténetben, avagy a nemzetközi kapcsolatok dimenziójában sem.

A doktori értekezés első felében szükségesnek tartom egy alapos elméleti háttér tanulmány révén megismertetni a vallásos és politikai eszmék különlegesen összetett és mélyreható világát, sajátos karakterjegyeinek gyűjteményét. Teszem mindezt a releváns nemzetközi kapcsolatok és biztonsági tanulmányok diszciplínáira jellemző elméleti iskolák ismérveinek, tipológiáinak ismertetése mentén, napjaink társadalomtudományos kutatásaira jellemző interdiszciplináris megközelítésben.

A tézis második nagyobb egységében a kiválasztott négy republikánus amerikai elnök eszmeiségét, kül-, és biztonságpolitikai gondolkodását fogom mélyrehatóan megvizsgálni a fenti hipotézisekben foglalt elvárások és szempontok mentén. A viszonylag nagyívű kutatás eredményességét és komplex mélyfúratának sikeréhez hozzájárulhat a nemrég nyilvánossá és kutathatóvá vált Reagan és Bush adminisztrációkhoz tartozó levéltári anyagállomány, avagy *corpus* tárháza az Egyesült Államok elnöki és kongresszusi könyvtár-részlegeiben Washingtontól Texason át Kalifornia államig. Utóbbiakat, amerikai tartózkodásom során volt szerencsém személyesen is megvizsgálni és a kutatásom tematikájának, céljának megfelelő dokumentumállományokat tartalomelemző módon alaposan megismerni és áttanulmányozni.

² Miképp ezt már Henry Luce sajtómágnás is meghirdette világhíres cikkében e tekintetben 1941-ben a *Life* magazinban: „The American century.” In JESSUP, John K. (ed.): *The Ideas of Henry Luce*. New York: Atheneum, 1969, pp. 105-120. Wilson elnök híres tanácsadója és a *The Inquiry* nevű titkos elnöki tanácsadó tudóscsapat vezetője, Edward House ezredes stratégiai éleslátással már az első világháború alkonyán felismerte, hogy csakis az Egyesült Államok lehet az a nagyhatalom, amely képes tovább vinni a hanyatló ágba lévő Brit Birodalom világ hegemón örökségét, mintegy újabb állomásként, fejezetként a „birodalmak vándorlásának elmélete” szerint ld. továbbá MEAD, Walter Russell: *Power, Terror, Peace, and War: America's Grand Strategy in a World at Risk*. Washington D.C.: Knopf, 2005, p.590

³ Ld. Robert N. BELLAH: 'Civil religion in America' In *Beyond Belief: Essays on Religion in a Post-Traditionalist World*. Berkeley: University of California Press, 1991, 191

A dolgozat előkészítésében és a törzsanyagának írásában nagy segítségemre volt az amerikai Fulbright ösztöndíj minnek folytán alkalmam nyílt hosszú napokat, összességében heteket tölteni az alábbi amerikai levéltárakban és könyvtárakban:

Nemzeti Levéltár és Kongresszusi Könyvtár, Washington D.C.

William McKinley Elnöki Levéltár, Canton, Ohio

Benjamin Franklin Könyvtár, Philadelphia

John F. Kennedy Elnöki Könyvtár, Boston-Quincy, Massachusetts

George Bush Elnöki Könyvtár, College Station, Texas

Ronald Reagan Elnöki Könyvtár. Simi Valley, Kalifornia

A humán és társadalomtudományos elemzésekre és megközelítésekre jellemző módon a történelem és politikacsinálás is inkább művészetnek tekinthető, mint pozitivista tudománynak, miképp azt John Lukács amerikai magyar konzervatív történész is vallotta.⁴ Ennek folytán, illetve a tézis elméleti jellegénél fogva majd nem várható el a kidolgozott konklúzióktól és a feltárt evidenciáktól a természettudományos pontosság és konkrét objektivitás az eszmék, doktrínák dimenziójában.⁵ Nyilvánvalóan, az elméleti megközelítés és tartalomelemzés révén a nemzetközi kapcsolatok és biztonsági tanulmányok dimenziójában is alkalmazott módszertani elméleti keretrendszereket tiszteletben tartom és követem, amiről nagyszerű monográfiát olvashatunk a hazai szakirodalomban Marton Péter nemzetközi kapcsolatok szakértő összeállításában⁶.

A nagypolitikában és kiváltképp a vezérközpontú, némileg hőskultuszra is épülő amerikai politikai dimenzióban különlegesen fontos helyet és szerepet töltenek be az elnökök, akiknek a személyisége meghatározó erővel bír a kormányzati politikai irányvonalát, sőt stratégiaalkotását mintegy ellensúlyozva a hatalmas méretű amerikai bürokratikus államapparátus szervezeti rezisztenciáját és hatalmi pozícióját. E felismerés mentén alkalmazom majd a nemzetközi kapcsolatok elemzéséből is ismert George Kelly klasszikus vezetői személyiségelméletét⁷, illetve a politikai vezetők kognitív és pszichológiai komplexitását vizsgáló megközelítéseket, mint Margaret Hermann vezetői személyiségjegyek

⁴ LUKÁCS, John: *A történelmi tudat, avagy a múlt emlékezete*. Budapest: Európa, 2004, pp. 23 – 26.

⁵ EGEDY Gergely: *Bevezetés a nemzetközi kapcsolatok elméletébe*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2011, pp.56–57.

⁶ MARTON Péter: *A külpolitika elemzése*. Budapest: AJTK, 2013, pp. 42 – 57.

⁷ KELLY, George: *The psychology of personal construct*. New York: Norton, 1st ed. 1955.

szövegelemzésen alapuló feltáró módszerét (*leadership trait analysis*, avagy LTA).⁸ Hasonlóképpen, mint ahogy mindezt alkalmazta és tovább fejlesztette Stephen Dyson is Margareth Thatcher és Tony Blair brit miniszterelnökök politikai elemzésében személyiségük és eszmeiségük alapján.⁹ Az elméleti megközelítések mentén a szervezeti folyamatok paradigma (avagy *organisational process paradigm*, OPP) a nemzetközi kapcsolatokban is használatos elemzőmódszer ugyancsak hasznos elemeket tartalmaz a tézisben vizsgált elnökök személyiségének vizsgálata mentén. Ezáltal a politikai vezető (elnök) személyével elképzeléseivel, céljaival több-kevésbé szembenálló bürokratikus hatalmi rend rendszerellenállását és bonyolult kapcsolatrendszer együttthatóit elemezhetjük és tárhatjuk fel, mint ahogy tette azt Halperin és Capp,¹⁰ illetve Iver Neumann.¹¹

Az értekezés írása során fontos tudományos szempont volt a rendelkezésre álló amerikai elsődleges forrásanyagok elemzése és alapos megismertetése mellett a hazai szerzők, kutatók tollából származó releváns művek összevetése az elérhető primér forrásokkal a tézis hipotéziseinek kontextusában.

4. A TÉZIS RÖVID ÖSSZEGZÉSE

A dolgozat négy nagy tematikus részében az ezredforduló amerikai republikánus elnökeinek eszmeiségét vizsgáltam a hipotézisekben felvetett alapelvek, kiindulópontok mentén.

Fontosnak tartottam külön fejezetet szentelni az amerikai társadalmi, politikai közéletben meghatározó fontosságú és jelentőségű vallási, hitelvi kérdések tárgyalásának illetve azok politikai relevanciáinak ismertetését. Ugyancsak, egy külön alfejezetben ismertettem a 21. századi amerikai társadalmat és politikai közeget ostromló és átalakítani szándékozó posztmodern szociokulturális és politikai jelenségeket, identitáspolitikai mozgalmakat. Utóbbiak valláspótlékszerű erőhatásokként immár egyértelműen meghatározható jelenségnek

⁸ Vö. HERMANN, Margaret et alia: „Who Leads Matters” In *International Studies Review*. 3:2, pp. 83 – 131. és PERVIN, Lawrence A.: *Personality: Theory and Parctice*. New York, Brisbane: Wiley & Sons, 5th edition, 1989.

⁹ DYSON, Stephen: „Cognitive style and Foreign Policy: Margarate Thatcher’s black-and-white thinking”. *International Political Science Review*.30, 2009, pp. 33 – 48.

¹⁰ HALPERIN, Morton H., CLAPP, Priscilla: *Bureaucratic politics and Foreign Policy*. Washington: Brookings Institute Press, 2006, 25.

¹¹ NEUMANN, Iver: „Why diplomats never produce anything New”. In *New International Political Sociology*. 1, pp. 183 – 200.

számítanak napjaink amerikai és nyugati társadalmaiban és nem hagyják érintetlenül még a külpolitikai illetve védelmi, biztonsági kérdéseket sem.

Nevezetesen, arra az alapfeltevésre kerestem eszmei érveket, írott bizonyítékokat, illetve politikai narratívában fellelhető összefüggéseket és retorikai elemeket kimutatni, hogy úgy Reagan, idősebb és ifjabb Bush elnök, mint a 21. századi régi-új republikánus elnöke Donald J. Trump kül-, és biztonságpolitikai (lásd békepárti törekvések, és a hangsúlyos Izrael-politika, jeruzsálemi amerikai nagykövetség ügye, „visszatérés” Kelet-Közép-Európába és az amerikai elrettentő erő fokozása) elképzelései mögött is kimutathatók, tetten érhetőek a valláserkölcsei fundamentumok, akár csak az évszázados múltra visszatekintő amerikai küldetés és kiválasztottságtudat megnyilvánulásai.

A vizsgált amerikai elnökök változatos személyisége, családi és társadalmi háttere, illetve személyes indíttatása nyilvánvalóan befolyásolta politikai szerepvállalásuk módját és minőségét, eszmei alapozását. Nyilvánvalóan, az eszmék, politikai filozófiai tartalmak és a politikusi világképek illetve a külpolitikai változó tényezők világa jellegüknél fogva sem szoríthatók képletekbe és jól körülhatárolható halmazokba, amely nem kis mértékben megnehezíti az elemzők munkáját e tekintetben.

Amint az alábbi részletesebb összefoglaló keretezésből is kiderül a tézisben két fő nyomvonalon haladtam a hipotézisek igazolása érdekében: eszmetörténeti, elméleti síkon vizsgáltam az amerikai republikánus elnökök világképének, gondolkodásmódjának legfőbb elemeit, illetve a kül-, és biztonságpolitika vonatkozásában elhelyeztem őket a nemzetközi kapcsolatokban, biztonsági tanulmányokban is használatos tipológiák skálái és kategóriái mentén.

5.A TÉZIS TARTALMI KERETÉNEK FOGLALATA

A dolgozatban vizsgált amerikai republikánus elnökök személyisége jelentős mértékben meghatározta a kormányzatuk stílusát, irányvonalát, kabinetjük tagjainak mibenlétét, karakterjegyeit. Mindemellett, nyilvánvalóan a tekintélyes méretű állami bürokrácia, kormányzati apparátus rendszerellenállása, különösképpen az Egyesült Államok esetében, érzékelhető és tetten érhető még a külső szemlélő számára is. Mindazonáltal, a nagyhatalmú amerikai elnök érdekérvényesítő képességének függvényében a bürokratikus apparátus ellenállása vagy behódolása a végrehajtó hatalom csúcsának különböző szinteken és mértékben

zajlik, akár összhangba vagy nyílt konfrontációba is kerülve az elnökkel, amint például Trump elnök kormányzása idején is sok esetben ez utóbbi megnyilvánult mindkét irányból.¹²

A nemzetközi kapcsolatok elemző-leíró elméleteiben ismertek a pszichológiai, személyiségközpontú elméletek, avagy a hatalmi struktúrák, az állami bürokrácia és civil szervezetek befolyását, témavezérlő, irányító hatását vizsgáló megközelítések, mint azt Graham Allison avagy Margaret Hermann kidolgozták. Ez utóbbi elméletek bizonyos elemeit és megközelítési módjait én is felhasználtam a tézis során.

A Henry R.Nau által felvázolt liberális/konzervatív internacionalizmus skála is hasznos igazodási pontnak számított az elnökök külpolitikai gondolkodásmódjának vizsgálata során, akárcsak a realista/idealista tipológia és az eszmetörténetben, politikai filozófiában használatos eszme alapú kategorizálás mellett.

A vizsgált amerikai republikánus döntéshozók összevetése az amerikai konzervatív eszmeáramlat különféle altípusaival és a külpolitikai irányultságok, eszmei tipológiák mentén az alábbi keretmegállapításokra adnak okot.

I.Ronald Reagan elnök konzervatív személyiségű, paleokonzervatív eszmeiségű elnöknek volt tekinthető, aki realista, egyes elemzői szerint inkább neorealista külpolitikát folytatott a Szovjetunió feltartóztatása és végső soron gazdasági, katonai meggyengítése, legyőzése érdekében. Gazdaságpolitikája, a híres *Reaganomics* neoliberais sőt libertáriánus vonásokat is tükrözött a minimalista, a polgárok életébe való nem beavatkozó állami szerepvállalás szemléletével.

A Reagan elnök körüli neokonzervatív tanácsadók, ideológusok, mint Jeane Kirkpatrick vagy Norman Podhoretz szerint is Reagan elnök volt az első „igazán neokonzervatív amerikai elnök” aki egyben „neorealista” elnöknek is bizonyult, ellentétben a Nixon-Kissinger duó militáns realizmusával és Jimmy Carter liberális idealizmusával.¹³ Reagan, az egykori kaliforniai demokrata, a Demokrata párti és ugyancsak mélyen vallásos Carter elnökölődjéhez hasonlóan fontosnak tartotta az amerikai értékek és emberi jogok kérdésének nemzetközi képviseletét. Ellenben Reagan nem mindenáron tette ezt, és főleg nem egykori baráti autoriter államok meggyengítésével, mint ami Iránban, Chilében vagy Nicaraguában történt az 1970-es években.

¹² BERMAN, Russell: "The open plot to dismantle the federal government" In *The Atlantic. Politics*. Sept. 24, 2023.

¹³ Vö. KIRKPATRICK, Jeane: *The Reagan phenomenon – and other speeches on Foreign Policy*. Washington D.C., American Enterprise Institute, 1983, pp. 8–10;
PODHORETZ, Norman: "Neoconservatism: a Eulogy". In *Commentary*. March, 1996, 22.

E gyenge, önérdkefeladó, liberális idealista külpolitikát nevezte Jeane Kirkpatrick „óriási, mazochista hibának Amerika részéről”, hiszen a moralitást és a nemzeti érdekeket nem szabad szétválasztani, és ezzel a gondolattal Reagan elnök is teljességgel azonosulni tudott.¹⁴

Reagan vallásosságából és sajátos bipoláris (és manicheusi) világnézetéből adódóan úgy vélte, hogy a kommunizmus, mint ördögi eszmerendszer legyőzhető szellemi és fizikai (gazdasági, katonai) erő által egyaránt és a „történelem szemétdombjára dobható”. Mindehhez csupán erőteljes amerikai akaratere, önbizalomra, moralitásra és ezekből fakadó erkölcsi fölényre van szükség, mint ahogy beszédjeiben többször is utalt e fontos tényezők együttes hatására. Az 1981 óta érvényben lévő reagani bölcs felismerés politikája a „béke erő által” (*peace through strength*) máig meghatározza az amerikai védelmi és biztonságpolitikai stratégiai gondolkodást.

A Reagan doktrína létezett és hatékonyan működött a Szovjetunió ellenében, bár hivatalos formában az elnök nem hirdette ki csupán 8 éves elnöksége idején végig érvényesítette az abban foglaltakat. A védelmi stratégiai projektek, mint a híres „csillagháború” (*star wars*) vagy a titkos „szellemháború” (*operation ghost war*) Afganisztánban akárcsak a tömegpusztító fegyvereket korlátozó, csökkentő megállapodások a szovjetekkel is csupán részesei bár fontos összetevői voltak e nagy forgatókönyvnek, amelyek egyrészt közelebb vitték az emberiséget a világbékéhez és a bipoláris szuperhatalmi szembenállás feloldásához egyértelműen az Egyesült Államok javára.

II. George H.W.Bush elnök a fenti skálák, tipológiák mentén egyértelműen konzervatív eszmeiségű és realista érdekérvényesítő külpolitikai besorolást kaphat, aki Reagan elnök alelnökeként egyértelműen tovább vitte és felvállalta a reagani örökséget a személyiségéből és mérsékelt vallásosságából is fakadó mérlegelő visszafogottsággal, a védjegyévé vált megbízható, stabil kiszámítható konzervativizmusa mentén. Bush is vallotta egykori főnöke Reagan elnök és befolyásos kormányzati tisztviselőinek véleményét, hogy a „Szovjetunió láthatóan egy zsákutca”, valamint, hogy „az amerikai típusú liberális demokrácia csakis erő által létezhet és maradhat fenn a világban, erkölcsi és katonai hatalom együttes jelenléte által.”¹⁵ Bush elnök számára kifejezetten fontos volt a magas állami tisztséggel együtt járó kötelességtudat és példamutató, erkölcsi iránymutatás az ország-világ számára. Meglátása szerint valláserkölc nélkül nem létezhet közjó, és a nemzet érdekében kifejtett legfőbb politikai

¹⁴ KIRKPATRICK, Jeane: *Dictatorship and Double standards – rationalism and reason in politics*. New York: Simon&Schuster, 1982, pp. 23 – 52.

¹⁵ Id. COHEN, Warren I.: *The Cambridge history of American foreign relations – vol.IV*. Cambridge: Cambridge University Press, 1993, 119

cselekvés, amely ugyanakkor nem önmagáért létező etikai magatartás. Ezen okból burkoltan elvetette az evangéliumi (újjászületett) keresztények filiszteusinak tartott erkölcsfitogtatását, harsány vallásosságát. Utóbbiak csoportjába beletartozott immár nagyfia ifjabb George W. Bush is, nevezetes megtérése óta. Külpolitikája egyik központi eleme és kihívása lett az „amerikai évszázad nyitánya” és az amerikai szuperhatalmi hegemon státus felelőssége és terhe „az új világrendben”, a szétesett szovjet tömbbel szemben immár egy jóval komplexebb és kiszámíthatatlanabbá vált nemzetközi kapcsolati rendszerben.

III. George W. Bush elnök valóban neokonzervatív politikai eszmeiségű elnök volt (elődjeivel ellentétben), aki militáns külpolitikájában is érvényre juttatta a neokonzervatív narratívát Amerika erőteljes érdekérvényesítéséről és a liberális demokrácia értékeinek mindenáron való terjesztéséről. Újjászületett keresztényként, miután Billy Graham segítségével megtért 1985-ben és felhagyott akut alkoholizmusával, ifjú Bush világképe gyökeres átalakuláson ment keresztül. Reaganhez és édesapjához némileg hasonló módon, bár sokkal kevésbé árnyaltan és realiztikusan, ifjú Bush elnök is egy kétpólusú manicheusi világban gondolkodott, ahol az Egyesült Államok a jó erő, az isteni gondviselés eszközének megsértett világhatalma, míg azok akik nem vele vannak, ők értelemszerűen csakis Amerika ellen lehetnek az al-Kaidától a vonakodó álságos európai szövetségesekig. Bush számára az evangéliumi keresztényekre jellemző csekély kompromisszumkészség, és a kizárólagosságra törekvő hitbéli megtérés szellemi ereje olyan személyiségi karakterjegyeket hozott a felszínre, amelyek jelentős mértékben determinálták politikai irányvonalát. Mindezen vallási gyökerű, eszmei és pszichológiai gyökerű háttértényezőkre a Fehér házbéli évek során jelentős mértékben ráerősítettek a militáns neokonzervatív eszmeiségű elnöki stáb tagjai, amelyek összességében egyfajta amerikai „posztmodern kereszties hadjárat” elnökség képét generálták Bush elnök sok kritikusának a fejében, és nemcsak a muszlim világban.¹⁶ E szangvinikus, háborús beavatkozásoktól tarkított Bush elnökség ciklusának elején a 2001 szeptember 11-i véres terrortámadást követően az Egyesült Államok népszerűsége és megítélése a világban még többnyire pozitív képet festett 70% körüli elismertségi aránnyal, amely aztán az iraki és afganisztáni háborúk hatására drasztikusan megváltozott és új mélységekbe zuhant a világ közvéleménye körében Bush elnök második ciklusának végére.¹⁷

¹⁶ STARR, Paul: „The Presidents’ New Crusade” In *The American Prospect*, December 2003.

¹⁷PEW Research Center: ‘Views of the US between 2002 – 2008’
<https://www.pewresearch.org/global/2008/06/12/chapter-2-views-of-the-u-s/> (letöltés ideje: 2024.06.10)

Az amerikai politika dimenziót jócskán felrázva, Obama két ciklusos demokrata elnökségét egy újabb forradalmi személyiség követte, egy ritka politikai újonc, a New York-i ingatlanmágnás üzletember Donald Trump személyében.

IV. Donald J.Trump a Republikánus Párt színeiben, egykori New York-i demokrata szavazóként és párton kívüliként érkezett az amerikai nagypolitika színpadjára, elsősorban a washingtoni politikai elit által magára hagyott fehér alsó-középosztály és a keresztény jobboldali (különösképpen a neo-protestáns evangéliumi csoportok) szavazatai révén.¹⁸ Szokatlanul szókimondó, karakánul nyers stílusa és személyisége valamint felkavaró politikai üzenetei révén Trump a mérsékelt, liberálisabb republikánusok körében egyre népszerűtlenebbé vált,¹⁹ ugyanakkor annál elfogadottabb és népszerűbb lett az átlag jobboldali konzervatív eszmeiségű választóréteg polgárai körében. Habár Trump washingtoni *'never Trumper'* kritikái szerint túsul ejtette és eltérítette hagyományos útjáról a Republikánus Pártot és csupán saját, önző politikai céljaira használta a nagymúltú politikai szervezetet, mindazonáltal meglepetésszerűen győzelemre vitte a republikánusokat 2016 őszén Hillary Clinton Demokrata párti külügyminiszter ellenében. Továbbá, Trumpnak nemcsak új amerikai szavazórétegeket, hanem újabb közéleti és nagyüzleti személyiségeket is sikerült megszólítania és bevonzania a jobboldali republikánusok körébe.²⁰

Trump az új republikánus, a formabontó és rendszeren kívüli politikus típusa, aki milliárdos üzletemberként tulajdonképpen társadalmi munkában (fizetés nélkül) kvázi nemzet és a haza iránt érzett felelősségből, illetve személyes indíttatásból, küldetésstudatból és tenni akarásból vállalta a legmagasabb és talán legnehezebb pozíciót az Egyesült Államokban és vélhetőleg az egész világon. Politikai eszmeiségére jellemző az eklektikus, több forrásból táplálkozó pragmatikus gondolkodásmód, a harsány patriotizmus (lásd MAGA), a gazdasági protekcionizmus (védővámok, új nemzetközi kereskedelmi megállapodások) és üzleties, úgynevezett tranzakcionista attitűd, amely a diplomáciai tárgyalásain is kiütközött úgy a kínaiakkal, mint európai szövetségeseivel például a németekkel szemben.

Trump életvitele és vallásos irányultsága édesapja nyomdokaiban haladva közel állt a New York-i Norman V. Peale tiszteletes által is hirdetett átlényegített hitalapú 'pozitív gondolkodás' és a népszerű *prosperity gospel*, avagy a „bőség, gazdagság evangéliumának” üzeneteihez,

¹⁸ PERRY, Samuel L.: „Why evangelicals went all in on Trump, again” In *Time*. January 24, 2024.

¹⁹ ROGERS, Tessa B.: „Revenge of the 'never Trumper' „, In *Time*. July 23, 2020.

²⁰ ULMER Alexandra, et al: „Who are the mega-rich donors backing Trump ?” In *Reuters*. April 2024.

amely szerint a keresztény hit és a gondviselés áldásos jele nemcsak a szellemi, hanem az anyagi gyarapodás is, természetesen a jóra törekvő pozitív gondolati sémák mentén.²¹

Donald Trumpot a viszonylag fejletlen hitvilága és botrányoktól sem mentes életvitele a sajátos pszeudo-konzervatív eszmeiség kategóriájába predestinálja, ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy Trump elnök kulcstámogatói közé tartozó keresztény jobboldali konzervatív választórétegek és konzervatív zsidó amerikaiak számára fontos bel és külpolitikai tématerületeket (egyházak támogatása, wokizmus és abortuszliberalizáció elutasítása, Izrael támogatása) teljességgel felvállalta és politikai agendája részévé tette. Ez utóbbiak ékes példája a történelmi fontosságú Ábrahám Megállapodások Izrael és számos arab állam között, amely diplomácia sikertörténetnek számít a Közel-Keleten és végső soron Trump elnök és ifjú veje Jared Kushner érdeme volt.

A nemzetközi kapcsolatok rendszerében Trump republikánus elődjeitől némileg eltérő stílusú és tartalmú módon, de ugyanabban a dimenzióban és stratégiai irányvonalban politizált, mint elődei, például idősebb Bush elnök, vagy akár Barack Obama, csupán a tartalmi eszmeiség előjele és a politikai prioritások különböztek. Trump elnök külpolitikája egyértelmű protekcionista és realista jegyeket tartalmazott. Valamint az elméleti keretrendszerek szintjén a Henry Nau-féle tipológiában a konzervatív internacionalista kategóriába is besorolható a trumpi külpolitika, amivel sok elemző egyetért.²²

6.ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

A képlékeny, elméleti jellegű hipotézistétel és alapkoncepció bizonyítására a tézis első részében, eszmetörténeti és igencsak elméleti jellegű fejezeteiben szükséges volt alaposan megvizsgálni, megérteni a vallásos és politikai eszmék természetét, az előbb említett ideológiai beágyazottság és előítéletek veszélyeit, amelyek teljességgel tévútra vezethetik az óvatlan elemzőt a nemzetközi kapcsolatok és biztonsági tanulmányok tématerületén belül is. Ugyanakkor, az eszmék hatását, természetüknél fogva igencsak nehéz materialista alapon, a

²¹ SHOWALTER Brandon: „Trump is 'most stunning example of teh success of the Prosperity gospel' experts says” In *The Christian Post*. June 08, 2017

²² Ld. CSIZMAZIA Gábor doktori tézisének ezirányú megállapításait, I.m. 2021, pp. 242 – 246.

természettudományokban bevett módon megragadni, hiszen nem mérhető, nehezen megragadható, kimutatható elemek úgy a politikában, mint a konkrét stratégiaalkotásban.

A tézis során e nagy kihívást jelentő feladatra vállalkoztam a visszaemlékezések analitikus vizsgálatával, az elnökök és tanácsadók szavaiban, beszédaktusaiban valamint az ezekből is adódó tettekben is megnyilvánuló döntések tartalomelemző módszere révén.

A vizsgált dokumentumok valamint elnöki megnyilvánulások tartalomelemző vizsgálata során megfigyelhető és érzékelhető módon értelmezhető valósággá vált az a klasszikusnak tekintett megállapítás, hogy a döntéshozók világképét alkotó eszméi, alapelvei, valláserkölcsei meggyőződései *per se* önmagukban is képesek befolyásolni, alakítani alanyuk döntéseit, és ezáltal a külső valóságot is.

A külső valóságtényezők, események (legyenek azok aszimmetrikus konfliktusok, háborús fenyegetések, államközi biztonsági dilemmák, ellenséges politikai nyilatkozatok) úgyszintén képesek alakítani az eszméket és nemzeti érdekeket viszont csak ugyanazon paradigma eszmei keretrendszerén belül. Nevezetesen, az elemzett ezredvégi republikánus amerikai elnökök a világbéke kedvéért sem voltak hajlandók feladni elveiket, eszméiket a Szovjetunióknak tett nemes „békülő” gesztus érdekében. Ugyanakkor, a szabad világ és saját nemzetük fennmaradása, fizikai túlélése érdekében a szóban forgó elnökök realista attitűdjükből fakadóan soha nem kockáztattak nyílt konfrontációt az ellenséges nukleáris nagyhatalommal, illetve az azzal járó önpusztító nukleáris Armageddont, a M.A.D. doktrínában garantált kölcsönös megsemmisülés elkerülése érdekében.

A hidegháború félévszázada során a kölcsönös bizalom, avagy bizalmatlanság, rettegés, megfigyelés és gátlástalan érdekérvényesítés koordinátarendszerében éltek a nagyhatalmak és csatlós szövetségeseinek vezetői, népei, amelynek számos írásos nyoma maradt az utókorra. A több tízezer atomtöltet mellett, a politikai eszmék és hitalapú szellemi összecsapások harca is jellemezte a bipoláris szuperhatalmi szembenállást, amely során a nyugati liberalizmus, keresztény gyökerű konzervatívizmus szellemi dimenziója vetélkedett a materialista doktrínává merevedett marxista elképzelésekkel és ideológiával. A szovjet kommunizmus elnyomása alatt élő kelet-közép-európai nemzetek (lengyelek, magyarok, csehek) hamar felismerték a különbséget a két világrendszer és ideológia között.

Az immár nyílt forrású elsődleges dokumentumok, elnöki beszédek és vonatkozó háttérodalom tartalomelemző vizsgálatából kiderül, hogy a dolgozatban vizsgált négy

kiválasztott republikánus elnök számára politikai karrierjük során meghatározó fontossággal bírtak az alábbi tényezők:

1. az Egyesült Államok egy különleges karakterű, hivatású ország, amelynek isteni gondviseléstől fakadó célja és küldetése, hivatása van a Föld többi állama és lakója között (még ha ebben már egyre kevésbé is hisz az amerikai társadalom)
2. a vallásos hit, és azon belül elsősorban a kereszténység az amerikai társadalom kötőanyaga és a politikai rend egyik fő alappillére, amely máig érvényesülő ellenben visszaszoruló politikai befolyású „puha hatalmi” eszköznek is számít.
3. a pszeudo-vallásos jellegű amerikai polgári hitvallás is hasonló jelentőséggel és befolyásoló erővel bír az amerikai politikai és társadalmi életben, mint a transzcendentális eredetű vallásos hitrendszerek
4. a személyes, erkölcsi alapú példamutatás, sőt, hitvallás még a nagypolitikában is olyan fontos lehet, mint a magánéletben (ezt Trump elnök esetében nem lehet kimutatni ellenben ő nem is híve e felfogásnak republikánus elődjeivel ellentétben).
5. Reagan és Bush elnök időszakához képest a vallási ihletésű, hagyományos konzervatív alapozású eszmék elsőbbsége és dominanciája immár erősen megkérdőjeleződött a 21. században illetve a politikai eszmék tárháza jelentősen átalakult az amerikai társadalomban és az akadémiai életben lezajlott progresszív liberális szocio-kulturális jelenségek folytán.
6. a politikai döntéshozó habitusát, felfogását meghatározó politikai eszmék erőssége, avagy gyengesége erőteljes korrelációt mutat az ország vezetőinek politika érdekérvényesítő képességével a nemzetközi kapcsolatok terén, amely erőteljes kihatással bír a biztonságpercepcióra és a körülmények alakítására.
7. a haderő, mint a politikum végső elrettentő, avagy érdekérvényesítő eszköze nem mentesülhet az eszmék hatásától, legyenek azok motiváló (hazafias) célzatúak, avagy retrográd politikai eszközök, csupán eszmei legitimációs erőhatásúak kétes hadászati eredménnyel és járulékos politikai haszonnal (ld. iraki, afganisztáni beavatkozások mentén az amerikai neokonzervatív politikai elit demokráciaexport és nemzetépítési kudarcprojektjei).

A múltbéli tapasztalatok és a különféle antagonisztikus eszmeáramlatok alapján tett jövőbeli projekciók jelentős átalakulások jeleit mutatják az amerikai társadalomban és politikai szférában egyaránt, főképp a Demokrata Párt progresszív liberális, újbaloldali tömbjében. Amint tapasztalható az amerikai politikai kontextusban, a nyugati liberális akadémiai életből

táplálkozó progresszív társadalmi, kulturális jelenségek nem hagyják érintetlenül a külpolitika és védelempolitika stratégiai doménjeit sem.

E transzformációs folyamatnak akár beláthatatlan társadalmi-politikai következményei is lehetnek, hiszen az Egyesült Államok társadalmi kohéziójának, immunrendszerének gyengülése az ország nagyhatalmi státusának drámai gyengüléséhez, illetve elvesztéséhez és kaotikus állapotok bekövetkezéséhez is vezethet a legpesszimistább forgatókönyvek szerint.

A 21. század második felében Amerika, mint hagyományos nyugati hegemón és globális nagyhatalom viszonylagos hanyatlása a percepción túl a valóságban is jelentős globális kihatással járhat még olyan távoli, közép-európai szövetségesei számára is, mint Magyarország. A kibontakozó új amerikai hatalmi állapot radikálisan átrendezheti a hatalmi viszonyokat a nemzetközi rendben a feltörekvő nagyhatalmi erőterek javára és a korábbi *status quo* kárára.

7.AJÁNLÁSOK ÉS A KUTATÁSI EREDMÉNYEK FELHASZNÁLHATÓSÁGA

Az értekezés újdonsága a választott téma interdiszciplináris jellegű megközelítésében és sajátos összefüggéseket felvonultató és magyarázó tartalomelemzésében is megnyilvánul. A hazai szakirodalomban még nem született ilyen jellegű és tematikájú értekezés, amely a kiválasztott amerikai republikánus elnökök kül-, és biztonságpolitikai döntéseinek eszmétörténeti, idealisztikus jellegű összefüggéseit vizsgálta volna.

Az elméleti alapozású tézisemben bizonyítottam, hogy bizonyos eszmék — legyenek azok vallási, avagy politikai eredetűek és természetűek — különleges fontosságúnak bizonyultak a vizsgált amerikai elnökök kül-, és biztonságpolitikai döntéseinek háttérében (részben egy kivétellel Donald Trump elnök esetében ahol kisebb jelentőségűeknek bizonyultak), amelyek nemcsak meghatározták és átalakították a nemzetközi kapcsolatok világát, hanem hatással voltak az amerikai társadalomra is.

- 1. A dolgozat összehasonlító tartalomelemző vizsgálata nyomán bizonyítottam, hogy az ideák, és az eszmei alapú küldetés, kiválasztottságtudat hatása nem elhanyagolható és nem tekinthető másodlagos fontosságú tényezőnek a vizsgált elnökök esetében, csupán az eszmei hatások mértéke és aránya mutat eltérést esetükben.
- 2. Bizonyítottam, hogy a vallásos és polgári hitvallás alapú küldetésstudattal felruházott politikai eszmeiség leginkább Reagan és ifjabb Bush elnök esetében nyilvánult meg

döntései háttérében, míg idősebb Bush elnök esetében jóval kevésbé bizonyult hangsúlyos tényezőnek a realizmus dominanciája mellett.

- 3. Az elemzők által pragmatikus, realista és tranzakcionista jelzőkkel illetett Donald Trump elnök politikai döntései mögött is esetenként kimutatható a keresztény moralitás és az amerikai kultúra iránt érzett tisztelet és protekcionista jellegű nemzeti önelégültség és hangsúlyos érdekérvényesítés fontossága. A vizsgált döntéshozók közül ugyancsak Trump tekinthető a legkevésbé konzervatív valláserkölcssel rendelkező, idealista affinitású elnöknek, aki mindemellett teljességgel felvállalta nagy konzervatív elődjei számára oly fontos politikai agendákat, értékeket a progresszív liberális eszmeáramlatok és politikai célrendszerek ellenében.
- 4. Igazoltam azt a hipotézisemet, hogy a vizsgált legfőbb amerikai döntéshozók világképét meghatározó eszmeiség, moralitás és az abból eredő politikai elképzeléseik gyakran fontosabbnak bizonyultak, mint akár a külső valóságtényezők, háttérbe szorítva a mindenáron megegyezésre való törekvés pragmatizmusát. Bizonyítottam ezzel azt, hogy a nagypolitikában a nyilvánvaló gazdasági, politikai és nemzetbiztonsági érdekek mögött nem kevésbé fontosságúak és akár a döntéseket is meghatározó hatásúak lehetnek a különféle világképformáló eszmék, vallási ideák, avagy nemzeti mítoszok.

A fentiek alapján kimutatható módon az elemzési csoportként kezelt amerikai republikánus elnökök szavaikban és döntéseikben megnyilvánuló politikai aktusoknak a vizsgálata, valamint a biztonsági tanulmányok, nemzetközi kapcsolatok és politikai eszmetörténet keresztmetszetében való tudományos elemzése nemcsak új megközelítést, hanem új megállapításokat is eredményezett.

A dolgozatban feltárt, elemzett és az előfeltevések mentén bizonyított nagyívű összefüggések, valamint a belőlük levont következtetések egyaránt hasznosíthatók a hazai külpolitikai elemzők, döntéselőkészítők és a tudományos élet szakemberei számára az amerikai politikum jobb megértése szempontjából.

A tézis megállapításai eredményei, sajátos eszmealapú szempontjai a laikus érdeklődőktől, az akadémiai világ aktív résztvevőin keresztül a politikai elemzők és döntéshozók világáig sokak számára bizonyulhatnak hasznosíthatónak egy olyan korban, amikor a szekularizáció és a mindent-uralni szándékozó technológia-alapú, materialista jellegű tudományos világkép (*szcientizmus*) jegyében hajlamosak vagyunk mellőzni, sőt lenézni a vallásos alapú eszmék hatását a nemzetközi kapcsolatok, a sorsdöntő globális biztonsági kérdések dimenzióiban.

8.A SZERZŐ TÉMÁBA VÁGÓ PUBLIKÁCIÓINAK JEGYZÉKE

- 1) CSUTAK Zsolt: „The special nexus of power and faith in American politics” In *Hungarian Review*. Vol. XV, No. 3, September 2024
- 2) CSUTAK Zsolt: „Dissipative power factors of extremism within the fabric of American society” In *Hungarian Association of American Studies Conference*, University of Szeged: American Studies Department, May 24, 2024.
- 3) CSUTAK Zsolt: „Reagan elnök ’csillagháborús terve’ és a ’gonosz birodalma’ beszéd 40 év távlatából” In *Újkor.hu. Világtörténelem*. 2023. Március
- 4) CSUTAK Zsolt: „Posztmodern pszeudo-vallásháborúk kora.” In *Ludovika Vallás és Társadalom blog*. Ludovika, 2023. november 15.
- 5) CSUTAK Zsolt: „A határvidék drámája Nyugat és Kelet között” In *Ludovika Frontier blog*. Ludovika, 2022. február.
- 6) CSUTAK Zsolt: „Hidegháború 2.0. újratöltve: Reagan és Gorbacsov árnyékában.” In *Újkor.hu.Világtörténelem.*, 2022. december.
- 7) CSUTAK Zsolt: „Ideologists vs. Realists: paradigm shift in the US foreign policy ?,” In *A NATO Madrid után*. MHTT Konferencia, Budapest, 2022.
- 8) CSUTAK Zsolt: ’A NATO a 21. században: új kihívások, új irányok?’ In Szenes Zoltán (szerk.): *A mai NATO*. Budapest: Zrínyi, 2021
- 9) CSUTAK Zsolt: „A hit visszavág, avagy az újkeresztény vallásos eszmék fontossága az amerikai politikai diskurzusban” In Petruska Ferenc, Újházi Lóránd (szerk.): *Vallás és Biztonság kapcsolatának egyes kérdéseiről*. Budapest: Ludovika, 2021.
- 10) CSUTAK Zsolt: „Amerika kettészakadása” In *Kommentár*. 2021/2
- 11) CSUTAK Zsolt: „Tajvan felett az ég: a stratégiai kétértelműség vége?” In *Frontier blog*. Ludovika, 2021. október.
- 12) CSUTAK Zsolt: „Szeptember 11-e hosszú árnyéka” In *Frontier blog.*, Ludovika, 2021.szeptember 10.
- 13) CSUTAK Zsolt: „Az amerikai-magyar diplomáciai kapcsolatok korai története” In *Újkor.hu Világtörténelem*. 2021. augusztus.
- 14) CSUTAK Zsolt: „Amerika ’végtelen’ háborújának drámai vége.” In *Frontier blog*. Ludovika, 2021. augusztus

- 15) CSUTAK Zsolt: „The role of the US in Hungary’s Trianon tragedy” In *Hungarian Review*. March 2021.
- 16) CSUTAK Zsolt: „Churchill fultoni beszéde: előzmények és utóhatások” In *Újkor.hu. Világtörténelem*. 2021. március.
- 17) CSUTAK Zsolt: „A wilsoni elvek hatása Magyarországra, különösképpen Masaryk amerikai tevékenysége tükrében.” Barna Attila (szerk.): *Trianon 100. Tanulmányok a békeszerződés centenáriuma*. Budapest, Ludovika, 2021.
- 18) CSUTAK Zsolt: „The evolution of the Sino-American nexus with a view from Washington. From hostility to smart appeasement and back.” In *Hungarian Foreign Policy Review*, Vol.14, 2021/3
- 19) CSUTAK Zsolt: „A kibernárcis kihívásai és lehetőségei a 21. század társadalmában.” *Felderítő Szemle*, 2021/1.
- 20) CSUTAK Zsolt: „In Memoriam Brent Scowcroft” In *Frontier blog*. Ludovika, 2020.augusztus.
- 21) CSUTAK Zsolt: „Amerika a vallástürelem földje?” In *Budapest jelentés a keresztényüldözésről*. Vác: Mondat, 2020.
- 22) CSUTAK Zsolt: „A Mayflower-story: 400 éves az amerikai puritanizmus” In *Újkor.hu Világtörténelem*, 2020. november.
- 23) CSUTAK Zsolt: „Bolton: The room where it happened” könyvrecenzió. In *Hadtudomány*. 2020/2. október
- 24) CSUTAK Zsolt: „Az ’1619 Projekt’: egy Pulitzer díjas esszé tündöklése és bukása” In *Frontier blog*. Ludovika, 2020. október.
- 25) CSUTAK Zsolt: „1970. május 4: az ohioi Kent State University forradalma” In *Újkor.hu. Világtörténelem*. 2020. május
- 26) CSUTAK Zsolt: „A múltba nézés dilemmái Amerikában” In *Kommentár*, 2020/3
- 27) CSUTAK Zsolt: „Amerika a szélsőségek szorítójában” In *Újkor.hu.Világtörténelem*., 2020.október.
- 28) CSUTAK Zsolt: „North Atlantic security cooperation in the 21st century: Lost in Transition ?” In *National Security Review*, 2020/1.
- 29) CSUTAK Zsolt: „Politikai válság, avagy valóságértelmezések ütközése az Egyesült Államokban” In *Publikációk*, NKE EJKK Amerika Kutatóintézet, 2019. december.
- 30) CSUTAK Zsolt: „Amerikai magyar katonahősök” In *Amerikai magyarok – Magyar amerikaiak*. Eger: Líceum-EKE, 2019

- 31) CSUTAK Zsolt: „Hetven éves a NATO: egy egyedülálló védelempolitikai sikertörténet”
In *Újkor.hu.Világtörténelem*, 2019. április.
- 32) CSUTAK Zsolt: „Amerika-Teológia: vallásos eszmék hatása az amerikai politika diskurzusban” In *Kommentár*, 2019/3.
- 33) CSUTAK Zsolt: „Szivárogtatók triásza a kibertérben: szabadságharcosok vagy árulók?”
In *Felderítő Szemle*. Budapest: KNBSZ, 2019/3.
- 34) CSUTAK Zsolt: „Strategic repositioning of the United States in the 21st century: is there a Trump doctrine on the horizon ?” In *Hungarian Defence Review*. Budapest: MH Zrínyi, 2019/1
- 35) CSUTAK Zsolt: „Új idők új hadviselése” In *Honvédségi Szemle*, 2018/5.
- 36) CSUTAK Zsolt: „Az Egyesült Államok helye a világban az új amerikai biztonsági és védelmi stratégiák tükrében” In *Hadtudomány*, vol. 28, 2018.
- 37) CSUTAK Zsolt: „Egy új korszak kezdete: az első atombomba bevetésének történeti háttere” In *Újkor.hu.Világtörténelem*, 2018. augusztus.
- 38) CSUTAK Zsolt: „Trump és a meghasonlott neokonzervatívok” In *Külügyi Szemle*, 2018/1.
- 39) CSUTAK Zsolt: „Where is the *frontier* ? 'Frontier and manifest destiny' revisited in the US foreign policies in the Cold War”. In *OTDK XXIV. Humán tudományok tanulmánykötet*. Pécs, JPTE Press, 1999.

9.AZ ÉRTEKEZÉS SZERZŐJÉNEK SZAKMAI-TUDOMÁNYOS ÉLETRAJZA

Csutak Zsolt Székelyudvarhelyen született 1976-ban. Középiskoláit Erdélyben, szülővárosában végezte, majd 1995-ben felvételt nyert a szegedi József Attila Tudományegyetem bölcsészkarára, a rendszerváltás után indult „forradalmian” új képzésre, Amerikanisztikára, Rozsnyai Bálint és Vajda Zoltán szellemi holdudvarába. Az angol nyelvű amerikanista mesteri tanulmánya mellett úgyszintén felvételt nyert Filozófia szakra is, amit viszont hamarosan felcserélt a számára a pragmatikusabbnak tartott Politikaelmélet szakra, kiegészítve az úgyszintén akkor induló Európai Közösség-orientációjú Európa Tanulmányok speciális képzéssel.

Az amerikai eszmetörténet, politikai filozófia, nemzetközi kapcsolatok iránti elmélyült érdeklődése, egyetemi kutatásainak eredményei immár az 1999-es Országos Tudományos Diákköri Konferencián megosztott második helyezés elnyeréséhez vezetett. 1996 őszétől elkezdte a Debreceni Református Hittudományi Egyetem református vallásanár szak szegedi kiegészítő képzését is, majd a következő évben sikerült kijutnia az Egyesült Államokba is, egy virginiai lutheránus felekezet és a New-York-i Magyar Református Egyházközség segítségével.

A szegedi egyetem évek alatt Zsolt az egyetemi Hallgatói Külügyi Bizottság aktív tagjaként részt vett a Szeged-Kolozsvár egyetemi hallgatói csereprogram kialakításában és szervezésében illetve ifjúsági vezetőként bekapcsolódott a strasbourgi Európa Tanács Ifjúsági Főigazgatóságának képzési programjaiba is. Szegeden átélte a NATO Jugoszlávia elleni léghadjárátát és a délvidéki válságot, majd részt vett a regionális szerb-magyar-román ifjúsági együttműködésekben és a szegedi Biztonságpolitikai Konferenciasorozaton is 1999-2000-ben.

1997-98 között elvégezte a Lakitelek Népfőiskola Deák Ferenc Politikai Kollégiumának Politikai szakértő speciális képzését is.

Az egyetem elvégzése után Zsolt időszakosan abbahagyta a tudományos pályát mintegy másfél évtizedre, amikor nyáron európai idegenvezetőként, télen nyelvtanárként dolgozott, több mint 40 ország bejárásával egyedi élettapasztalatokat és ismereteket szerezve Izlandtól Izraelig.

A tudományos világ vonzása és a doktori fokozat megszerzése ugyanakkor mindig ott szerepelt Zsolt tervei és elképzelései között, aminek megvalósítására jó lehetőséget teremtett a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskolájának Nemzetközi biztonsági tanulmányok tudományterületen indított képzése.

A hadtudományos doktori képzést nagy lendülettel, tudományos érdeklődéssel és kimagasló eredményességgel végezte el. Tudományos aktivitását tükrözi számos hazai és nemzetközi tudományos konferencián való részvétel és előadás angol és magyar nyelven valamint az MTMT-s publikációs listája, amely több mint 50 cikket, 5 könyvfejezetet tartalmaz. 2018-ban doktoranduszként ÚNKP ösztöndíjat is nyert a NATO stratégiáinak elemzésére, valamint 2019 őszén több hónapot tölthetett az ohioi Kent State University-n a Fulbright ösztöndíj elnyerésével.

Külsős kutatóként 2018 őszén csatlakozott a Ludovikán létrehozott Amerika Kutatóközpont munkájához, majd 2021 óta az NKE Eötvös József Kutatóközpont keretei között létrejött Vallás és Társadalom Kutatóintézetének külső munkatársa. E mellett angol célnyelvi civilizációt tanít egy budapesti két tannyelvű technikumban, illetve mentorként dolgozik a tehetséges középiskolásokat külföldi egyetemi tanulmányokra felkészítő Milestone Intézetben is.

Csutak Zsolt tagja a Magyar Hadtudományi Társaságnak, a Magyar Politikatudományi Társaságnak, az Amerikanisták Magyar Társaságának, az Amerikai Magyar Tanáregyesületnek, a Fulbright Véndiákok Egyesületének és az Angoltanárok Nemzetközi Egyesületének.

2023-ban „C” típusú nemzetbiztonsági ellenőrzésen megfelelt.

Felsőfokú angol C2, középfokú B2 román és francia, valamint alacsonyfokú A2 olasz nyelvtudással rendelkezik.